

Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra* i Norge

Arbeid og status i 2024

av Even W. Hanssen
Sabima/Norsk Botanisk Forening

Norsk Botanisk Forening

2025

Tittel	: Handlingsplan for rød skogfrue <i>Cephalanthera rubra</i> i Norge – Arbeid og status 2024
Dato	: 09.04.2025
Forfatter	: Even Woldstad Hanssen, Sabima/Norsk Botanisk forening
Utgiver	: Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, klima- og miljøvernavdelingen
Rapportnummer	: 1/2025
ISBN	: 978-82-93931-48-5
Emneord	: Rød skogfrue, prioritert art, overvåking og årsrapport
Antall sider	: 34 + vedlegg
Ansv. sign	: Karoline Bredland
Forside- og baksidebilder	: Rød skogfrue fra den nyoppdagede forekomsten ved Ødegård i Bamble kommune, Telemark. Foto: Bjørn Erik Halvorsen 9.6.2024
Sammendrag	: Rød skogfrue er en prioritert art og har status som sterkt truet på norsk rødliste for arter. Nå er det 19 år siden rød skogfrue fikk sin egen handlingsplan og det 13. året arten har vært prioritert etter naturmangfoldloven. Hovedmålet med handlingsplanen og forvaltningen av rød skogfrue er å sikre artens overlevelse. Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus har vært oppdragsgiver. Rapporten sammenfatter kartlegging og overvåking av rød skogfrue som er gjort av en rekke floravoktere og andre frivillige i 2024. Rapporten inneholder utbredelseskart for rød skogfrue i Norge for 2024, og viser utviklingen for rød skogfrue i de ulike lokalitetene. Det ble gjennomført feltbesøk på 53 av til nå totalt 69 kjente lokaliteter, og det ble funnet skudd i hele 47 lokaliteter. Resultatene fra 2024 viser en stabilisering, selv om antall skudd er betydelig lavere enn toppåret i 2021. Kjerneområdet for arten er fortsatt Eiker-Drammen kommunene.

Handlingsplan for rød skogfrue – arbeid og status i 2024

Norsk Botanisk Forening

Forfatterens forord

I 2024 er det 19. året siden rød skogfrue fikk en egen handlingsplan i Norge og det tolvte året arten har vært prioritert etter naturmangfoldloven (§ 23). Denne type arbeid på det botaniske området involverer forvaltningen og det frivillige botanikkmiljøet på en spennende og god måte.

Sabima/Norsk Botanisk Forening har fått i oppdrag å forfatte denne rapporten over virksomhet og resultater i 2024. Den er derfor vinklet mye ut ifra det praktiske arbeidet med å inventere og overvåke denne vakre og sjeldne orkidéen. Vi vil nok en gang benytte anledningen til å takke for et utmerket samarbeid med Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus – ved Karoline Bredland.

Det er en rekke floravoktere og andre frivillige som har gjort en betydelig innsats i 2024, i alt minst 15 personer. Alle takkes herved på det hjerteligste.

Trond Baugen, Reidun Braathen, Bjørn Erik Halvorsen, Henning Larsen, Bjørn Petter Løfall, Frode Løset og Thore Ryghseter takkes hjertelig for å ha stilt fotografier til rådighet.

Oppdragsgiver: Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus,

Forfatter av denne rapporten har vært: Even Woldstad Hanssen, Sabima.

Ansvarlig signatur: Even W. Hanssen

Fullstendig referanse:

Hanssen, E W 2025. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2024. Rapport Sabima/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 39 s.

Forsidebilde: Rød skogfrue fra den nyoppdagede forekomsten ved Ødegård i Bamble kommune, Telemark. Foto: Bjørn Erik Halvorsen 9.6.2024.

Innhold

Forfatterens forord	3
Innhold.....	4
Innledning	6
Måloppnåelse.....	6
Administrativ del	7
Møter og befaringer i 2024	7
Oppfølging av konkrete punkter i handlingsplanen	9
Status for rød skogfrue i Norge i 2024	11
Østfold	11
Akershus.....	12
Buskerud	13
Vestfold.....	20
Telemark	21
Aust-Agder, Agder	25
Sammendrag av status	26
Referanser	32
Vedlegg 1. Oversikt over floravoktere for rød skogfrue 2024.....	35
Vedlegg 2. Medieomtale om rød skogfrue i 2024.....	36

Handlingsplan for rød skogfrue – arbeid og status i 2024

Faktaboks

Hva er populasjoner, forekomster, individer og skudd??

Populasjon bruker vi om det vi mener er en genetisk ensartet gruppe av planter i et avgrenset geografisk område. Vi har ingen regel om minsteavstand mellom populasjoner, men som oftest er det snakk om én til flere km mellom populasjoner.

Forekomst bruker vi om ulike grupper med individer innen en populasjon. Den innbyrdes avstand er ikke helt fastlagt, men en tommelfingerregel kan være 150-200 m. Der avstanden er mindre enn dette kan man innføre begrepet «delforekomst».

Individer, blir også kalt genets. Dette er genetisk like skudd som kan sies å høre til en plante. Det er en subjektiv vurdering som ligger bak hvilke skudd som regnes til samme individ. Vanligvis finnes skuddene tilhørende et individ like ved hverandre, men de kan være fysisk adskilt ved at jordstengelen har blitt delt som følge av fysisk slitasje.

Skudd, blir også kalt ramets, som er det folk flest oppfatter som enkelt-planter. Vi vet at en jordstengel av rød skogfrue kan ha et eller flere skudd. Overjordsskuddet består av en stengel, blad og evt. blomster.

Ordet lokalitet blir ofte brukt om en forekomst, men kan også betegne populasjon, og er gjerne knyttet til et kjent stedsnavn.

Handlingsplan for rød skogfrue – arbeid og status i 2024

Norsk Botanisk Forening

Innledning

Handlingsplan for rød skogfrue ble igangsatt av det tidligere Direktoratet for Naturforvaltning (DN) (nå Miljødirektoratet) i 2006 (DN 2006). Dette er en såkalt artsvis handlingsplan som har som mål å sikre artens overlevelse i Norge. Den 20.5.2011 ble forskrift om rød skogfrue som prioritert art vedtatt av Kongen i Statsråd <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-05-20-523?q=r%C3%B8d+skogfrue>

Det operative arbeidet med rød skogfrue er delegert til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. De har engasjert Sabima/Norsk Botanisk Forening (NBF) i arbeidet. NBF bidrar med kartlegging og overvåkning av rød skogfrue i felt, samt rapportering av dette. Videre med faktainformasjon til info-materiell, data-ark om lokaliteter, oppsyn og annen informasjon. Sabima koordinerer arbeidet gjennom sin kartleggingskoordinator for botanikk.

Det har tidligere blitt utarbeidet 18 rapporter for arbeidet (Hanssen 2007, 2008, 2017a-f, 2019a-b, 2021, 2022, 2023a, 2024 Hanssen & Bratli 2009, 2010, 2012, 2019). Denne rapporten som blir den 19. i rekken, summerer opp det arbeidet som er utført med handlingsplanen i 2024, både på administrativt plan og i oppfølgingen av de konkrete punktene i handlingsplanen. Det blir også gitt en oversikt over artens status i 2024, med en gjennomgang av alle aktuelle lokaliteter.

Måloppnåelse

Handlingsplanen (kap.2.2) har følgende mål:

Hovedmålet med forvaltningen av rød skogfrue på lang sikt er å sikre artens overlevelse med levedyktige bestander på flest mulig av de gjenværende lokaliteter i Norge, og at populasjonene får en mulighet til å utvide seg, bl.a. ved at nye bestander kan etablere seg. Rød skogfrue er oppført som sårbar¹ på den Nasjonale rødlista (Direktoratet for naturforvaltning 1999) og det må være et mål at den ikke blir enda mer trua av utryddelse.

Vi kan slå fast etter 19 års arbeid med planen, at målene nås i form av at de norske forekomstene synes å være stabile. De minste populasjonene står imidlertid i en konstant fare for å forsvinne, fordi det bare er en til to planter (genets) der.

Det har vært en økning-utflating i antall observerte skudd og planter, som sannsynligvis utelukkende skyldes økt aktivitet på inventering og overvåkning. Så selv om enkelte populasjoner fluktuerer noe, viser de samla tallene stabilitet. Det har nå totalt kommet til minst seks nye populasjoner som ikke var kjent da

¹ Kategorien er endret til direkte truet (EN) i den nyeste rødlista fra 2021.

handlingsplanen for rød skogfrue startet opp i 2006. Noen av disse kan være spontane nyetableringer.

Administrativ del

Miljødirektoratet (MDir) har delegert det formelle arbeidet med handlingsplanen til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. Karoline Bredland hos Statsforvalteren har hatt ansvaret for oppfølgingen i 2024. Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus har et koordinerende ansvar hvor også kontakt med Statsforvalterne i Vestfold- Telemark og Agder inngår. Det er også kontakt med kommuner når det er aktuelt, samt grunneierorganisasjoner, spesielt Norges Skogeierforbund.

Norsk Botanisk Forening formelt gjennom Sabima, har blitt engasjert i forbindelse med flere punkter i handlingsplanen (se nedenfor). Prosjektkoordinator i Sabima, Even W. Hanssen har vært ansvarlig for arbeidet til NBF.

Møter og befaringer i 2024

Det har vært noen telefonsamtaler og noe e-post-kontakt mellom Karoline Bredland hos Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus og Even W. Hanssen, Sabima/Norsk Botanisk Forening.

Den 19.6.2024 befarte Karoline Bredland hos Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, de to nye lokalitetene for rød skogfrue i Bamble (Ødegård/Barfotkollen og Badeåsen), sammen med Trond Eirik Silsand, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, Reidar Strand, Statens Naturoppsyn-SNO og floravokter Bjørn Erik Halvorsen, Telemark Botaniske Forening. Et viktig formål ved befaringen var å gå opp grenser for økologiske funksjonsområder på de nye lokalitetene.

Den 20.6.2024 var det befarings av rød skogfruelokaliteter i Drammen kommune. Karoline Bredland hos Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus deltok sammen med Even W. Hanssen, Sabima, Finn B. Michelsen, NBF og Reidun Braathen. Det ble sett på muligheter for håndpollinering på Bjørkedokk (se mer detaljer nedenfor), samt at lokalitetene i Overlia og ved Spiraltoppen ble befart. Skjøtsel ble diskutert på disse to lokalitetene.

Handlingsplan for rød skogfrue – arbeid og status i 2024

Norsk Botanisk Forening

Karoline Bredland hos Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus har ellers vært på befaringer på noen lokaliteter: 5.7. 2024 Ullebergåsen, Kongsberg (med Bjørnar Olsen), 6.8.2024 Overlia i Drammen (med Gerd L. Hansen) og på Hauge, Kongsberg 18.9.2024..

Trond Eirik Silsand, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark var på befaring på Ødegård i Bamble den 17.6.2024 med Bjørn Erik Halvorsen, NBF/TBF, Langesundstangen (Bamble) og Krøsstangveien (Porsgrunn) den 28.6.2024 med Bjørn Erik Halvorsen, NBF/TBF og Reidar Strand, SNO.

Oppfølging av konkrete punkter i handlingsplanen

Det er spesielt fem områder som skal nevnes:

1. Artsinformasjon om rød skogfrue, inkludert informasjon om artsfredningen.

Informasjonstavle ved Bjørkedokk i Nedre Eiker ble satt opp i 2007. Denne er sjekket i 2024 og viste seg å være forsvunnet. Det ble satt opp en tilsvarende.

Ved Kanonveien på Spiraltoppen i Drammen har det også stått en infoplakat. Denne var blitt svært falmet og er byttet ut.

Karoline Bredland og Truls Aas hos Statsforvalteren har høsten 2024 jobbet med å oppdatere teksten på infoplakatene. Even W. Hanssen, Sabima/NBF har lest korrektur.

Annet informasjonsarbeid i 2024:

Det ligger en god del informasjon på internett om rød skogfrue og handlingsplanen, både på hjemmesidene til Miljødirektoratet, Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus og Sabima. Det er ikke gjort spesielle nye informasjonstiltak i 2024.

2. Ekstensiv overvåking av alle kjente forekomster.

Det ble gjennomført feltbesøk på 53 av nå totalt 69 kjente lokaliteter (forekomster) (se tabell 1). Det ble oppdaget tre helt nye forekomster i 2024, en på Solbergfjellet i Drammen og to på Langesundshalvøya i Bamble. Av de 53 lokalitetene som ble besøkt, ble det funnet skudd på i hele 49 lokaliteter, som er det høyeste antall noe år siden tellingene startet i 2005. Antall skudd ble talt opp, og det ble gjort vurderinger av tilstanden. Planter og biotoper har blitt fotografert.

Tabell 1. Oversikt over besøk på de 69 kjente norske lokaliteter for rød skogfrue i 2024

BESØKT	Sikker forekomst	53
	Ujevn forekomst	-
	Trolig tapt forekomst	-
IKKE BESØKT	Sikker forekomst	3
	Ujevn forekomst	3
	Trolig tapt forekomst	10

For resultater av overvåkingen, se kapitlet om status for lokalitetene.

3. Intensiv overvåking av randforekomster i Aremark og Jevnaker og hovedforekomster i Øvre Eiker og Drammen

På lokalitetene i Øvre Eiker og Drammen ble det gjennomført grundige opptellinger av skudd på voksestedene, målinger av enkeltskudd, tellinger av blomster og blader, samt undersøkelse av frukter/frøsetting. Se ellers pkt. 5 nedenfor.

Forekomsten i Aremark har blitt grundig inventert av folk fra Østfold Botaniske Forening og det ble funnet skudd på fem del-lokaliteter.

På forekomsten på Jevnaker ble det gjennomført søk av Tor Kristensen og Henning Larsen. Det ble funnet to blomstrende skudd..

4. Oppsyn i blomstringstida ved Bjørkedokk i Nedre Eiker

Det har vært besøk av floravoktere ved Bjørkedokk i blomstringsperioden ultimo juni – primo juli. I tillegg har enkelte andre vært på besøk, enten sammen med ovennevnte floravoktere eller på egenhånd.

Infotavle ved Bjørkedokk står greit og forsvunnet plakat er supplert (se ovenfor).

5. Detaljert opplegg for overvåkning

Dette blir rapportert i en egen rapport fra Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo ved Harald Bratli (Bratli 2024).

Status for rød skogfrue i Norge i 2024

Den norske utbredelsen til rød skogfrue i 2024 er vist på kart (figur 3) nedenfor. Nedenfor gis en tekstlig gjennomgang av de sikre forekomstene og noen til, det vil si de forekomstene vi regner som aktuelle per 2024.

Østfold

Aremark. Skjelldalen- sør, i Aremark. Her ble rød skogfrue oppdaget av Ellen Fodstad Larsen i 1996. I 2007 ble det både for første gang observert to skudd, og Steinar Skrede oppdaget et nytt skudd 50 m nord for den kjente forekomsten. Østfold Botaniske Forening (ØBF) ved Bjørn Petter Løfall og Isabelle Constantin har inventert populasjonen den 2.7.2024.

Det ble observert fem skudd på totalt fem del-lokaliteter i 2024 (Bjørn Petter Løfall på Artsobservasjoner). De mener ett av skuddene hadde anlegg til blomster. Har status som sikker forekomst. Forekomstene har inntegnet økologisk funksjonsområde. Grensene for funksjonsområdet har ble endret i 2023 og er nå innlagt i Naturbase.

Figur 1. Sterilt skudd av rød skogfrue fra Lerviksmosen i Aremark. Foto: Bjørn Petter Løfall 2.7.2024.

Akershus

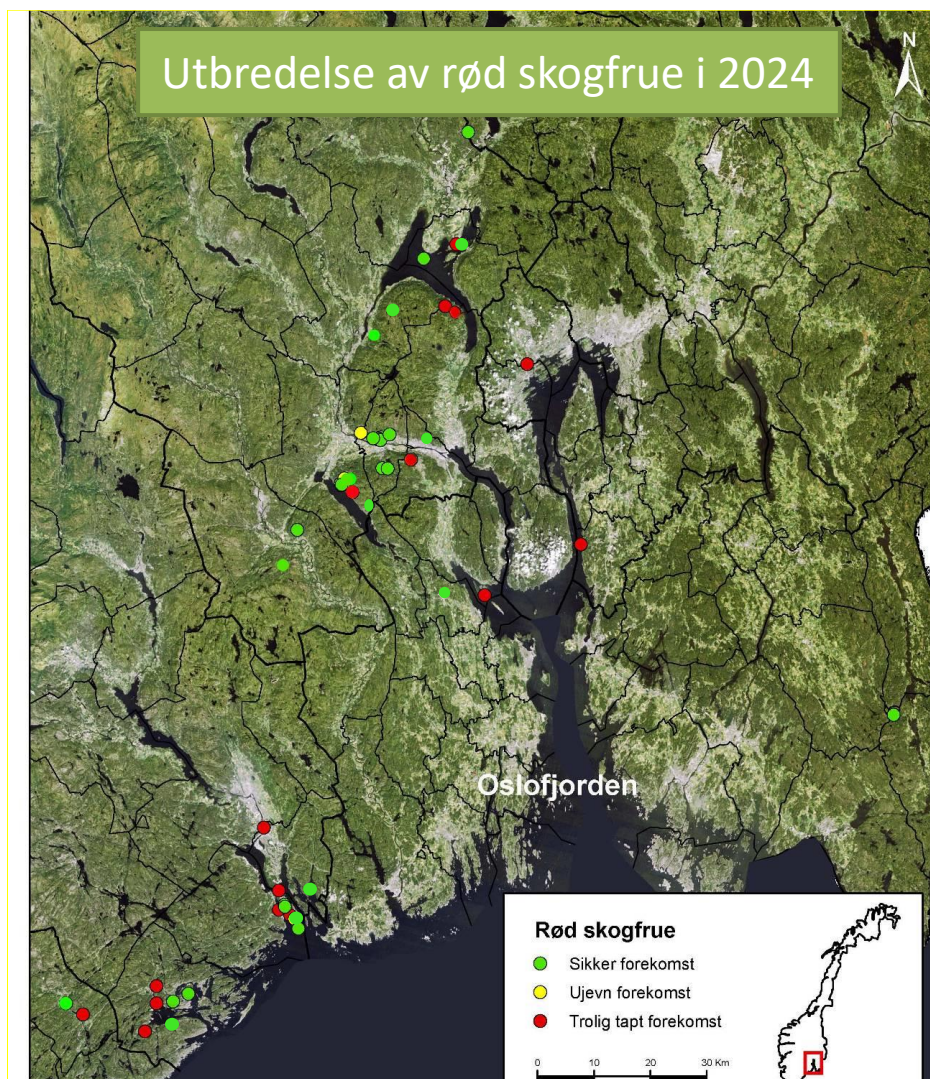
Jevnaker: Bergermarka. Lokaliteten ble oppdaget av Tor Kristensen i 2003. Den er spesiell for så vidt som den ligger i et grunnfjellsområde med glimmerskifer og metasandstein, men det er årer med mineralsk kalk og amfibolitt. Dette er Norges nordligste lokalitet. Inventert av Tor Kristensen og Henning Larsen den 3.7.2024. To blomstrende skudd ble funnet (figur 2). Den beholder sin status som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Figur 2. Blomstrende skudd av rød skogfrue fra Bergermarka, Jevnaker kommune, Akershus 3.7. 2024. Foto: Henning Larsen

Vestby: Hvitsten. Lokaliteten oppdaget av Arne Korsmo i 1917. Har ikke vært inventert i 2024. Status trolig tapt.

Figur 3. Utbredelseskart for rød skogfrue i Norge i 2024.

Buskerud

Drammen: Bringebærkollen (Overlia/Hamborgstrømskogen). I 2010 fant Gerd Lohne Hansen rød skogfrue her. Voksestedet er i Bringebærkollen i Drammen, bare et par hundre meter fra hennes bosted i Underlia.

Forekomsten ble inventert av Karoline Bredland, Even W. Hanssen, Reidun Braathen og Finn B. Michelsen 20.6.2024 uten at de klarte å påvise planter. Gerd L. Hansen påviste imidlertid den 20.7.2024 ett blomstrende skudd (Gerd L. Hansen, Artsobservasjoner). Hun viste dette skuddet til Karoline Bredland den 6.8.2024, skuddet var da avblomstret.

Har status som sikker forekomst med inntegnet økologisk funksjonsområde.

Drammen: Spiraltoppen. I 2011 rapporterte nå avdøde Arne Kildebo at han antagelig hadde funnet rød skogfrue ved Spiraltoppen i Drammen. Dette ble seinere befart av Finn B. Michelsen, og Even W. Hanssen som også gransket bilder. I 2012 besøkte Even W. Hanssen lokaliteten.

Forekomsten ble inventert av Karoline Bredland, Even W. Hanssen, Reidun Braathen og Finn B. Michelsen 20.6.2024 uten at de klarte å påvise planter.

Funnet må regnes til samme populasjon som Bringebærkollen, men er en helt annen lokalitet.

Den har status som sikker forekomst og har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Drammen: Bjørkedokk. Rød skogfrue ble første gang dokumentert fra Bjørkedokk-området i 1943 av Thor Hovland Eknæs. Inventeringer i 2024 er hovedsakelig foretatt av Harald Bratli, men populasjonen er ganske godt kjent slik at det stadig er andre personer innom og sjekker deler av den. Årets grundige opptellinger viser 106 overjordiske skudd totalt, hvorav 30 blomstrende, 10 beita og 66 sterile, på 17 lokaliteter.

Etter fagdagen i 2019 bestemte Statsforvalteren at det skulle lages en enkel skjøtelsplan for Bjørkedokk. Skjøtelsplanen ble ferdig høsten 2023. Den finnes tilgjengelig på [nettsidene](#) til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. Buskerud Botaniske Forening v/ Finn B. Michelsen har gjort skjøtselstiltak her i 2024.

Karoline Bredland, Even W. Hanssen, Reidun Braathen og Finn B. Michelsen befarte deler av Bjørkedokkområdet den 20.6.2024 med tanke på håndpollinering (se skjøtelsplan og omtale nedenfor).

Bjørkedokkpopulasjonen er fortsatt den største i Norge. Status som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde, som er delt i to pga. Nordlysveien.

Det er ikke rapportert om spesielle uregelmessigheter i 2024, bortsett fra infoplakat som har forsvunnet (se over). Den høye bevisstheten om denne populasjonen, med hyppige besøk og grundig overvåkning, kan være med på å forklare de mange funnene i Bjørkedokk-området.

Drammen: Solbergfjell. Rød skogfrue ble dokumentert herfra første gang i 1962 av Sigrun Rød. Det ble inventert i 2024 av Harald Bratli. Det ble talt opp 45 skudd over bakken, hvorav 23 med blomster. Det var 22 sterile skudd, og ingen skudd var beita. Antall skudd virker stabilt, selv om færre blomstrer i forhold til for 12-13 år siden.

Status som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

NY forekomst. Drammen: Solbergfjell, nordvestskråningen mot Svarttjern. Den 18.6.2024 fant Thore Ryghseter to spinkle, men fertile skudd rett ved en sti (rapportert i Artsobservasjoner). Thore beskriver funnet slik (Thore Ryghseter pers.medd.): «Litt fuktig, ikke solrikt og ganske langt unna andre funn. Tror det er mulig å finne de to eksemplarene etter stedsbeskrivelsen. Litt puslete planter i forhold til de andre jeg har sett i år. Stod sammen med furuvintergrønn og brudespore».

Får status som sikker forekomst og vil få inntegnet økologisk funksjonsområde.

Figur 4. Dokumentasjonsfoto av rød skogfrue fra den nyoppdagede forekomsten i nordvest-skråningen av Solbergfjellet, Drammen kommune. Foto: Thore Ryghseter 18.6.2024.

Drammen: Bremseåsen. Rød skogfrue ble funnet her første gang av Øyvind H. Rustan i 1976. Inventert den 2.7. 2024 av Steinar Stueflotten. Totalt to skudd ble observert.

Ett fertilt skudd med en abortert blomst var å se på det nederste voksestedet (ved bergfoten). På stedet ved foten av en granbusk ca. 4 m lenger oppe i den nedre skrenten ble det ikke observert skudd. Litt lenger vest under en gran (NM 57864 20470) ble det funnet ett litt medtatt (tørkeskadet?), sterilt skudd.

Status som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Drammen: Bremseåsen II. Rød skogfrue skal ha blitt funnet i dette området i 1992 av Roger Holmen. Det ble lett to ganger i området i 2005 (10.7. og 13.8.) og på nytt 5.7.2017 uten at arten ble gjenfunnet. Det skal også ha blitt lett her i 2006 uten resultat (pers. medd. Even W. Hanssen). Ikke ettersøkt i 2024. Regnes som en ujevn

forekomst og har ikke inntegnet økologisk funksjonsområde (men ligger inne i naturreservatet).

Drammen: St. Hansberget. Rød skogfrue ble oppdaget her i 1990 av Jan Otto Eek, og etter det har det vært spredte funn enkelte år. Har i 2024 blitt inventert av Harald Bratli. Det ble totalt sett tre fertile og to sterile, altså totalt fem skudd, noe som er to flere enn i 2023. Det virker som forekomsten over tid er stabil. Status som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Hole: Frognoya. Lokaliteten på Frognoya i Tyrifjorden ble oppdaget av Haavard Østhagen i 1967. Floravokter Frode Løset har besøkt forekomsten 27.6.2024. Han rapporterer om (pers. medd.) totalt ti blomstrende skudd (som er godt under snittet de seinere årene). Av disse var ett blomstrende skudd på den lille forekomsten i nord. Alt tyder på at populasjonen fortsatt holder seg stabil, selv om det er store fluktuasjoner i overjordiske skudd. De naturlige forholdene for rød skogfrue er gode.

Frode Løset meddeler også: *«I år har det vært storfe på øya og det har gitt betydelige tråkkskader og kan ha redusert antallet (se bilder figur 5 nedenfor). Det er svært bratt og lite vegetasjon på denne sida av øya så hva som er poenget med å slippe ut storfe her kan en jo lure på. Skal de fortsette med det, bør nok funksjonsområdet med buffer gjerdes inn.»*

Det diskuteres om et fysisk gjerde eller 'no fence' kan være aktuelt på toppen øst for forekomstene. Statsforvalteren ved Karoline Bredland vil ta kontakt med grunneier før neste års beitesesong.

Figur 5. Hovedforekomsten på Frognøya, Hole kommune, beitet av storfe. Foto: Frode Løset 22.6.2024.

Status som sikker forekomst. Hovedforekomsten har inntegnet økologisk funksjonsområde, men den lille forekomsten i nord har ikke fått det. Det bør gjøres.

Hole: Viksåsen. Stig Tjøtta, Bærum rapporterte at han juli 2015 fant to eksemplarer av rød skogfrue i Viksåsen naturreservat i Hole. Han leverte foto av det ene skuddet med ni blomster. Området ble inventert av Even W. Hanssen, Åsmund Tysse og Stig Tjøtta den 4.7.2017, men rød skogfrue ble ikke funnet. Området har ikke vært undersøkt spesielt med henblikk på rød skogfrue i 2024.

Statusen til forekomsten er fortsatt uviss, men er inntegnet som sikker på utbredelseskartet (figur 1). Foreløpig må Viksåsen naturreservat regnes som økologisk funksjonsområde.

Kongsberg: Ullebergåsen. Lokaliteten ble oppdaget i 1890 av Thomas Münster, og gjenfunnet i 1983 av Sverre Skrede. Totalt fem skudd, hvorav tre blomstrende, ble observert av Bjørnar Olsen 5.7.2024. De to skuddene som blomstret skikkelig,

hadde hhv. sju og fem blomster. Det er satt nettingbur over flere av skuddene som beskytter dem mot beiting av hjortedyr. Status som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Kongsberg: Haugene. Lokaliteten ble oppdaget av Håkon Skjauff i 2001. Har vært inventert den 18.9. 2024 (Karoline Bredland pers.medd.). Statsforvalteren har satt opp bur over forekomsten for å hindre beiting, og ett fertilt skudd sto fint i buret i 2024. Har status som sikker forekomst og har inntegnet økologisk funksjonsområde (hele Haugene naturreservat).

Modum: Eikværingen og Isberga, oppdaget henholdsvis av Eugen Lysdahl i 1965 og Thure Lund i 1979. Lokalitetene ble ikke undersøkt i 2024 og ble sist inventert av Even W. Hanssen og Rune Aanderaa 2011, men uten at rød skogfrue ble sett. Begge lokalitetene har status som trolig tapt forekomst.

Modum: Glaneberget i Heggenåsen. Dette er en lokalitet som ble funnet i 2009, som ligger i nærheten av toppen på Vikersundbakken i Heggenåsen. Dette var første gang rød skogfrue ble funnet på vestsiden av Finnemarka-massivet. Har blitt inventert i 8.7. 2024 av Berit S. og Sven E. Skretteberg. Ett blomstrende og tre sterile skudd ble observert (Sven Erik og Berit Spone Skretteberg pers. medd. 7.11.2024). Det ble anlagt en disc-golf-bane i området i 2023.

Skrettebergs gir følgende rapport for disc-golf-banen: *«I år har den før omtalte disc-golf bane blitt tatt i bruk, med stor aktivitet av ivrige brukere. Kan ikke se at det har vært noe utfordringer for lokaliteten ved Glaneberget».*

Forekomsten har status som sikker. Har fått inntegnet økologisk funksjonsområde.

Modum: Kirkeåsen i Heggenåsen. Disse forekomstene ble oppdaget som nye i 2011. Det var to funn som ligger ca. 160 m fra hverandre. Forekomstene er ganske nøyte omtalt i rapporten fra 2011. Den store lokaliteten i Kirkeåsen ligger ca. 400 m nord for Glaneberget (se ovenfor).

Forekomstene ble inventert av Berit Spone Skretteberg og Sven Erik Skretteberg i perioden 13. -24.6. 2024 (Sven Erik og Berit Spone Skretteberg pers.medd. 7.11. 2024) og de registrerte totalt 18 skudd, hvorav fire blomstrende og fjorten sterile skudd på hele området i Kirkeåsen.

Det ble bl.a. funnet tre helt nye skudd mellom 50-100 meter unna de tidligere kjente. Skrettebergs mener disse representerer to helt nye genets.

Forekomstene har status som sikre. Har fått inntegnet økologisk funksjonsområde.

Modum: Hovland. Denne forekomsten ble oppdaget i 2011. Denne ble undersøkt i juni 2024, men ingen skudd ble sett (Sven Erik og Berit S. Skretteberg pers. medd. 7.11.2024). Forekomsten har status som sikker. Har fått inntegnet økologisk funksjonsområde.

Modum: Hvalsbekken. Denne lokaliteten ble oppdaget i 2017 av Jon Trygve Johnsen, og det ble i 2018 funnet ett nytt blomstrende skudd 5-10 m nedenfor. Det ble høsten 2019 hogd tett inntil forekomsten. Den har IKKE blitt inventert i 2024 (Jon T. Johnsen pers. medd. 7.1.2025). Det ser ut til at denne forekomsten ligger 400 m. o.h., noe som er norsk høydegrense for rød skogfrue. Forekomsten har status som sikker og har ikke pt. inntegnet økologisk funksjonsområde. Jon T. Johnsen mener lokaliteten bør følges opp i forhold til hogst tett opptil.

Modum: Heggenåsen nedre (tidligere kalt Heggenbekken nord/Kirkeåsen nord) En lokalitet som ble oppdaget av Sven Erik og Berit Spone Skretteberg 2017. Sven Erik har inventert lokaliteten 15.6. 2024 (Artsobservasjoner). Det var fire skudd, hvorav to fertile og to sterile skudd. Forekomsten har status som sikker, og har fått inntegnet økologisk funksjonsområde sammen med Heggenåsen øvre (se nedenfor).

Modum: Heggenåsen øvre (tidligere kalt Heggenbekken nordøst/Nord for Kirkeåsen) Ligger like ved trigonometrisk punkt Heggenåsen. Sven Erik Skretteberg rapporterte om en ny forekomst oppdaget i 2018. Den ligger ca. 100 m øst for forekomsten kalt «Heggenåsen nedre». Den ble undersøkt i 15.7.2024 av Sven Erik Skretteberg (pers. medd. 7.11.2024). Totalt seks skudd ble observert, hvorav ett blomstrende og tre sterile, samt to som var beita mens de var i knopp. Skuddene står i en sørvendt skråning i et nytt hogstfelt. Floravokterne har satt ut fire bur over skuddene for å hindre beiting av vilt og tamdyr.

Fortsatt er det behov for å rydde unna renninger av bringebær, samt einstape og rødhyll som etablerer seg i skogfrueforekomsten. Forekomsten har status som sikker, og har fått inntegnet økologisk funksjonsområde sammen med Heggenåsen nedre (se ovenfor).

Øvre Eiker: Hamrefjell-området. Det var i dette området Christine Marie (Maja) Cappelen gjorde det første norske funnet av rød skogfrue, antagelig rundt 1810. Det dreier seg her om tre lokaliteter som i 2024 har blitt inventert av Harald Bratli.

Lokaliteten på toppen av Hamrefjell hadde 15 skudd, hvorav to fertile, 12 sterile og ett beitet. På lokaliteten ved Hamrefjellveien var det i 2024 ett sterilt, lite skudd. Ved Markusbråten var det totalt åtte skudd, derav tre blomstrende og fem sterile.

Totalt er det i Hamrefjellområdet i 2024 talt opp 24 overjordsskudd, hvorav fem blomstrende, 18 sterile og ett beitet. Alle tre forekomstene her har status som sikre. De tre har inntegnet hvert sitt økologiske funksjonsområde.

Øvre Eiker: Tollåsen. Denne lokaliteten ble oppdaget av Bård Engelstad i 2007 da ett blomstrende skudd ble funnet. Området har blitt inventert av Finn B. Michelsen 2. og 8.7. 2024. Totalt ble det observert tre skudd, hvorav to fertile og ett var sterilt.

Det blir beitet på skudd i området, bl.a. var et skudd med knopper som ble observert 2. juli fullstendig borte seks dager seinere.

Status som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Øvre Eiker: Bryllupsmyr øst. Denne ble oppdaget av Gunnar Hansen i 2009. Det var bare ett blomstrende skudd med tre blomster. Den ble ikke besøkt i 2024. Området er ikke spesielt gjengrodd og potensialet er godt (2023). Den har status som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Øvre Eiker: Blåfjell. Rød skogfrue ble oppdaget her i 1985 av Kjell Værnes. Har ikke vært inventert i 2024 og har fortsatt status som ujevn forekomst da naturforholdene er relativt lite endra fra arten sist ble sett i 1993.

Øvre Eiker: Kringletjern. Ble oppdaget her i 1985 av Kjell Værnes. Ble ikke inventert i 2024. Det har ikke vært observert rød skogfrue på denne lokaliteten siden handlingsplanen ble satt i verk i 2006, men den har fortsatt status som ujevn forekomst da naturforholdene er relativt lite endra. Arten ble sist sett her i 1993.

Øvre Eiker: Tørrbekk. Ble oppdaget her i 1984 av Kjell Værnes og Bjarne Mathiesen. Ble sist inventert i 2008, og er ikke re-inventert i 2024. Det er ikke observert skudd her siden 1985. Har status som trolig tapt forekomst.

Øvre Eiker: Barlindmyra under Barlindmyråsen, Tryterud

Den 30.6.2021 fant Kristin og Erling Bjartnes to blomstrende skudd med rød skogfrue ved slektsgården Tryterud. Voksestedet karakteriseres som en gammel eng, som tydeligvis har vært gjengrodd med skog og hogd ca. 2017. Kristin Bjartnes inventerte forekomsten 6.6.2024 (Kristin Bjartnes, Artsobservasjoner), og fant ett skudd med blomsterknopper. Har status som sikker forekomst. Har fått inntegnet økologisk funksjonsområde

Vestfold

Holmestrand: Bjørkøya. Rød skogfrue ble funnet her i 1901 av Maggi Conradi. Området er ikke inventert i 2024. Har status som trolig tapt forekomst.

Holmestrand: Bergan øst, Saueråsen. Et nytt funn av rød skogfrue ble gjort her den 6.7.2022 av Sylvia Stolsmo som gjorde naturtypekartlegging sammen med Torbjørn H. Kornstad (Kornstad & al. 2023). Det ble funnet seks skudd hvorav to

blomstrende og fire sterile (T. Kornstad pers. medd. 26.1.2023). Inventert 11.6. og 3.7.2024 av Hallvard Holtung. Han fant bare to skudd, ca. 20 cm høye. De så ikke ut til å ville blomstre, og ved siste besøk var det ene skuddet beitet. Holtung betegner forekomsten som «skjør».

Lokaliteten har status som sikker forekomst. Har fått inntegnet økologisk funksjonsområde.

Telemark

Bamble: Langesundstangen. Her ble rød skogfrue funnet av Øyvind Skauli under en ekskursjon med Telemark Botaniske Forening i 1996. Odd Magne Langerød og Åse J. Halvorsen besøkte området 17.6.2024, uten å observere skudd. Floravokter Bjørn Erik Halvorsen har sammen med Trond Eirik Silsand, Statsforvalteren og Reidar Strand, SNO besøkte området 28.6.2024, men heller ikke de observerte skudd. Har status som sikker forekomst. Har fått ikke inntegnet økologisk funksjonsområde.

Bamble: Synken, nord ble oppdaget i 1990 av Leif Rustand. Floravokter Bjørn Erik Halvorsen besøkte området 13.6.2024 sammen med Christian Kortner, Øystein Nilsen, Odd Magne Langerød og Åse Johanne Halvorsen. Ingen skudd ble observert.

Har status som sikker forekomst. Har økologisk funksjonsområde som en del av Eikfjellet-Synkene.

Bamble: Synken, syd ble oppdaget i 1993 av Dag W. Holmer. Floravokter Bjørn Erik Halvorsen besøkte området sammen med Christian Kortner og Øystein Nilsen 13.6.2024, uten å observere skudd. Har status som ujevn forekomst. Har økologisk funksjonsområde som en del av Eikfjellet-Synkene.

Bamble: Eikfjellet (også kalt Bunestoppen). Marith Gullbekk Markussen oppdaget rød skogfrue her den 2.7.2022. Floravokter Bjørn Erik Halvorsen besøkte området sammen med Christian Kortner og Øystein Nilsen den 13.6.2024, uten å observere skudd.

Lokaliteten er en del av felles økologisk funksjonsområde, sammen med de to Synken-forekomstene som ligger lenger sør på samme ryggen (Eikfjellet-Synkene). Har status som sikker forekomst.

Stiftelsen Biofokus utarbeidet i 2024 en skjøtselsplan for det økologiske funksjonsområdet på Eikfjellet-Synken (Reiso & Thylén 2024), på oppdrag fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. Her er restaurering, skjøtsel (særlig kontroll av fremmedarter) og overvåkning de anbefalte tiltakene.

Bamble: Tangvaldkleiva. Rød skogfrue ble oppdaget her i 1907 av Johan Dyring, og seinere gjenfunnet av Øyvind Skauli ca. 1966. Undersøkt sist i 2011, med negativt resultat. Ikke ettersøkt i 2024. Status som trolig tapt forekomst.

NY forekomst. Bamble: Ødegård. Kalkbergrygg vest for den gamle hoppbakken, Røsskleiva naturreservat. (Lokaliteten også kalt Barfodkollen og Barfotbakken.) Tidlig i juni 2024 la Trond Halvorsen ut et bilde av rød skogfrue på Facebook. Han ble kontaktet av Bjørn Erik Halvorsen (floravokter for rød skogfrue). Sammen besøkte de lokaliteten 9.6.2024 og et stort skudd med ti blomster ble observert (se forsidebilde). Seinere ble to små sterile skudd funnet (befaring 19.6.). Voksestedet var relativt skyggefullt, dominert av gran, med innslag av furu og lauvtrær (Bjørn Erik Halvorsen pers.medd.). B.E. Halvorsen tok kontakt med Trond Eirik Silsand hos Statsforvalteren, og de befarte lokaliteten den 17.6. De fant skuddet som nå var beitet av rådyr. Har fått inntegnet økologisk funksjonsområde. Får status som sikker forekomst. Lokaliteten må regnes som en del av populasjonen Tangvaldkleiva- Synken- Nustad som historisk har hatt seks lokaliteter av rød skogfrue, dette er den sjuende. Det ble utarbeidet funksjonsområde for lokaliteten på befaring den 19.6. 2024 med floravokter Bjørn Erik Halvorsen, Statsforvalteren Vestfold og Telemark ved Trond Eirik Silsand, Statsforvalteren Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus ved Karoline Bredland og SNO ved Reidar Strand.

NY forekomst. Bamble: Badeåsen ved Langesund. (Lokaliteten også kalt Linaaes gate). Den 15. juni 2024 ble floravokter Bjørn Erik Halvorsen kontaktet i forbindelse med at Kjerstin Sørensen hadde funnet rød skogfrue i Badeåsen. Bjørn Erik og Kjerstin befarte området på østsiden av Langesund Bad den 17.6. 2024 sammen med Trond Eirik Silsand fra Statsforvalteren (se figur 7). Det var to skudd på voksestedet, det ene med sju blomster (se figur 6), det andre beitet av rådyr (hadde blomstret et par dager tidligere). Vegetasjonen på stedet karakteriseres som kalkfuruskog med en blanding av treslag. Mye av dagen ligger det i skygge. Silsand fikk samme dag ordnet med et bur og plakat som ble plassert over skuddene. Har fått inntegnet økologisk funksjonsområde på grunnlag av befaring den 19.6. med de samme deltagerne som for lokaliteten Ødegård (Bamble). Har fått status som sikker forekomst. Lokaliteten må regnes som en del av populasjonen Langesundstangen som historisk har hatt kun en lokalitet, dette er den andre.

Figur 6. Rød skogfrue, på nyoppdaget forekomst på Badeåsen, Bamble kommune, Telemark. Foto: Bjørn Erik Halvorsen 17.6.2024.

Figur 7. Finneren Kjerstin Sørensen, sammen med Trond Eirik Silsand fra Statsforvalteren i Vestfold-Telemark, på befaring på den nyoppdagede forekomsten av rød skogfrue på Badeåsen i Bamble kommune, Telemark. Foto. Bjørn Erik Halvorsen 17.6.2024.

Porsgrunn: Krøsstangveien nord for Sildevika på Bjønneshalvøya. Cathrine Whist oppdaget denne med i alt 16 skudd i 2011. Floravokter Bjørn Erik Halvorsen besøkte området sammen med Trond Eirik Silsand (Statsforvalteren) og Reidar Strand (SNO) 28.6.2024, og rapporterer om tre skudd (se figur 8), hvorav ett fertilt. Status som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Figur 8. Sterile skogfrueskudd blant blåbærlyng ved Krøsstangveien, Porsgrunn kommune 28.6.2024. Foto: Bjørn Erik Halvorsen.

Porsgrunn/Skien: Borgeåsen. Lokaliteten ble dokumentert første gang i 1880 av Louis M. Vauvert og var tydeligvis kjent i en god del år. Har seinere gått i glemmeboka. Det har ikke blitt gjort spesiell inventering av lokaliteten i 2024. Har status som trolig tapt forekomst.

Kragerø: Kammerfossåsen. Rød skogfrue ble oppdaget her i 1989 av Bjørn Halvorsen. Den ble inventert i 2024 av Jan-Åge Pedersen og Harald Bratli og ett fertilt og to sterile skudd har blitt funnet. Regnes som sikker forekomst. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Kragerø: Bjørneknuten. Lokaliteten ble oppdaget i 2001 av Tor Erik Brandrud. Den ble inventert i 2024 av Jan-Åge Pedersen og Harald Bratli. Det ble talt kun ett sterilt skudd. Forekomsten er stabil, men svak, antall overjordsskudd er klart lavere nå enn for 10-12 år siden. Det har heller ikke blitt funnet nye skudd på lokaliteten siden 2014. Status som sikker forekomst, men det drives steinbrudd ikke så langt unna. Har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Kragerø: Grønnåsen. Rød skogfrue ble oppdaget her i 1949 av Peter Kleppa under en ekskursjon i regi av Norsk Botanisk Forening. Den er kun sett her dette året. Området er et rikt planteområde og ganske stort. Det er fredet som Grønnåslia naturreservat. Området er en del gjengrodd, men det er muligheter for at orkideen vokser her ennå. Har ikke blitt inventert i 2024. Status som trolig tapt forekomst.

Kragerø: Knipen. Rød skogfrue ble oppdaget i området i 1908 av Johan Tidemand Ruud og sett siste gang i 1914. Det er et svært rikt planteområde, med særlig mange erteplanter *Fabaceae* og andre sørlige varmekjære arter. Deler av arealet er fredet som naturreservat. Har ikke blitt inventert i 2024. Status som trolig tapt forekomst.

Kragerø: Storkollen. I 2011 meldte Tor Erik Brandrud om funn av rød skogfrue på Storkollen i Kragerø. Dette kan være forekomsten Tidemand Ruud fant i 1920. Den ble inventert av floravokter Jan Åge Pedersen 17. juni 2024, samt av Laura K. Petersen 13. juni 2024 og Tone Heggelund 20. juni 2024 (begge på Artsobservasjoner). Ett fertilt skudd med fire blomster og to sterile skudd ble observert. Forekomsten befinner seg like ved en populær tursti.

Har status som sikker forekomst, og har inntegnet økologisk funksjonsområde.

Aust-Agder, Agder

Gjerstad: Geiteryggen mellom Vik og Kveim. Lokaliteten ble oppdaget av Jon Kaasa og Finn Wischmann i 1951. Skogfrua ble gjenoppdaget her i 2007. Den 5.7. 2024 besøkte Trond Baugen og fem andre fra Agder Botaniske Forening, lokaliteten. De fant kun ett sterilt skudd. Har status som sikker forekomst. Har pt. ikke inntegnet økologisk funksjonsområde. Det er behov for noe opprydding i koordinater på funn som vises via Artskart.

Figur 9: Observasjon av sterilt skudd av rød skogfrue på Geiteryggen i Gjerstad kommune, Agder 5.7.2024. Foto: Trond Baugen.

Gjerstad: Åsparti mellom Tveit og Østerholt. Lokaliteten ble oppdaget av Jon Kaasa og Finn Wischmann i 1951. Agder Botaniske Forening har tidligere lett systematisk etter denne lokaliteten uten å finne den. Det har ikke blitt gjort spesifikke søk i 2024. Har status som trolig tapt forekomst.

Sammendrag av status

Året 2024 har gitt oss en stadig bedre oversikt over den røde skogfruas status i Norge. Totalbildet er fullt på høyde med 2006-2023, men totalt antall skudd (overjordiske) er 262, noe som er på høyde med 2022, men godt under de 345 i toppåret 2021 (tabell 2 og 3). Det anslåtte antall genetiske individer (genets) er 66 (tabell 3), noe som er en økning på fire fra 2023. Det er en positiv utvikling, men det er tvilsomt om det gir grunnlag for å si at vi har noen høyere genetisk variasjon eller mulighet til overlevelse på sikt.

Resultatene fra 2024 viser det noenlunde samme bildet som tidligere, nemlig at Eiker-Drammen kommunene er kjerneområdet for arten (72,4 % av alle

overjordsskudd i Norge), og særlig gamle Nedre Eiker kommune. Bjørkedokk-populasjonen er fortsatt helt tydelig den største med 106 skudd og med Solbergfjell-populasjonen i samme gamle kommune på andreplass med 47 skudd.

Tabell 2. Antall observerte skudd på de 23 aktuelle norske populasjonene av rød skogfrue i 2024.

	Totalt antall skudd	Fertile skudd	Sterile skudd
Skjelldalen, Aremark Vi	5	1	4
Bergermarka, Jevnaker Vi	2	2	-
Frognøya, Hole Vi	10	10	-
Viksåsen, Hole Vi	-	-	-
Ullebergåsen, Kongsberg Vi	5	3	2
Haugene, Kongsberg Vi	1	1	-
Heggenåsen, Modum, Bu	32	10	22
Bjørkedokk, Drammen Vi	106	40	66
Solbergfjell, Drammen Vi	47	25	22
Bremsåsen, Drammen Vi	2	1	1
St. Hansberget, Drammen Vi	5	3	2
Hamborgstrømskogen-Spiraltoppen, Drammen, Vi	1	1	-
Hamrefjell, Ø. Eiker Vi	24	6	18
Tollåsen, Ø. Eiker Vi	3	2	1
Tryterud, Ø. Eiker Vi	1	1	-
Sildevika, Bjønnes, Porsgrunn, Ve-Te	3	1	2
Bergan nø, Saueråsen, Holmestrand Ve-Te	2	-	2
Langesundstangen-Badeåsen, Bamble Ve-Te	2	2	-
Eikfjellet-Synken-Ødegård, Bamble Ve-Te	3	1	2
Kammerfossåsen, Kragerø Ve-Te	3	1	2
Bjørneknuten, Kragerø Ve-Te	1	-	1
Storkollen, Kragerø Ve-Te	3	1	2
Geiteryggen, Gjerstad Agder	1	-	1
SUM	262	112	150

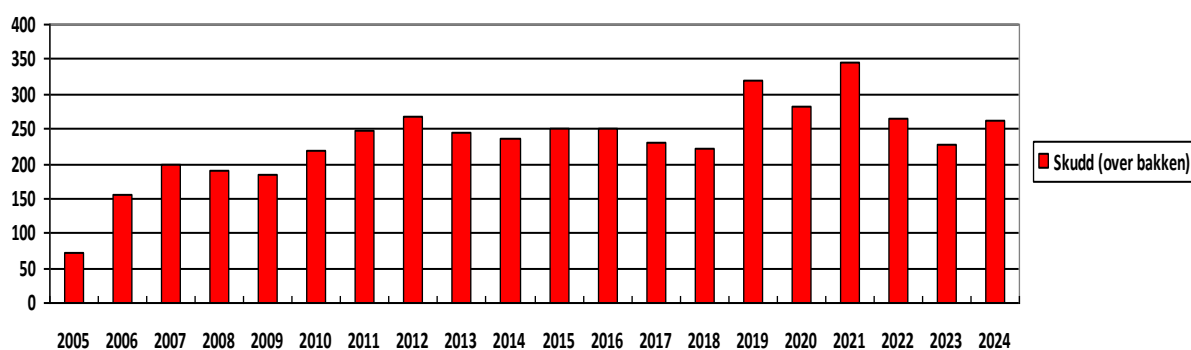

Tabell 3. Noen nøkkeltall for den norske bestanden av rød skogfrue i perioden 2006- 2024.

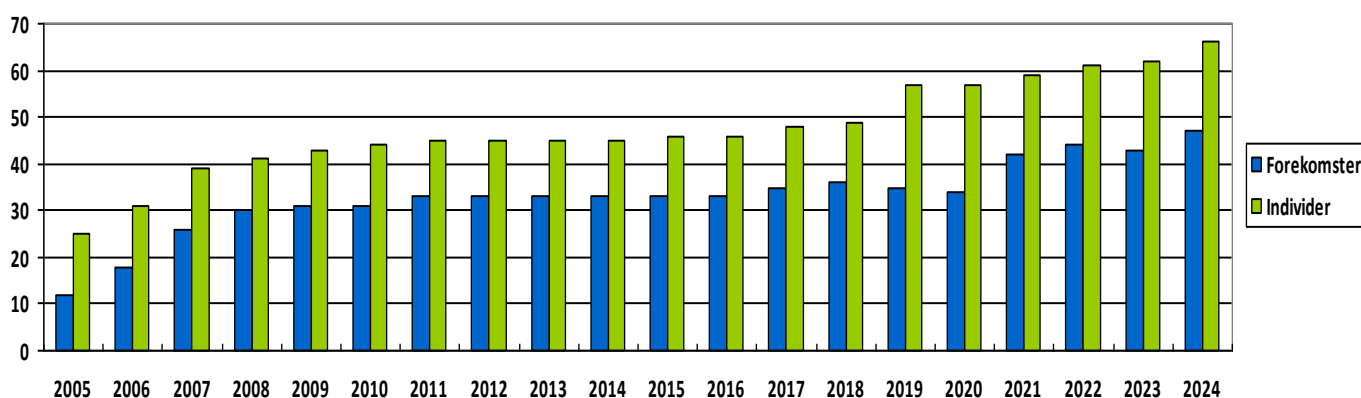
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt kjente lokaliteter	45	51	51	53	54	57	57	57	57	58	58	60	61	61	61	64	66	66	69
Totalt kjente populasjoner	30	30	30	31	32	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	34	35	35	35
Populasjoner med skudd observert	10	13	15	15	16	18	15	15	16	18	15	14	13	15	14	19	20	18	22
Forekomster med skudd observert	18	26	30	31	32	34	36	35	36	37	37	33	30	36	34	42	44	43	47
Antall skudd (ramets) observert	154	198	190	183	219	247	268	246	236	252	249	230	222	318	281	345	265	228	262
Antall planter (genets) anslag	31	39	41	43	44	45	45	45	45	46	46	48	49	57	57	59	61	62	66

Utviklinga (i antall forekomster, skudd og genetiske individer) totalt sett i perioden 2006-24 er positiv (figur 10 og 11). Det er fortsatt grunn til å anta at det er bedre og mer systematiske inventeringer som gir dette resultatet. At kurvene flater ut tyder på at man kanskje begynner å få et reelt bilde av den totale tilstanden. Tallet for antall skudd i 2024 er høyere enn i 2023, men lavere enn toppåret i 2021.

Figur 10. Utviklingen til rød skogfrue i Norge siden 2005 i antall skudd/ramets.

Figur 11. Utviklingen til rød skogfrue i Norge siden 2005 i antall sikre forekomster (blå søyle) og antall individer/genets (grønn søyle).

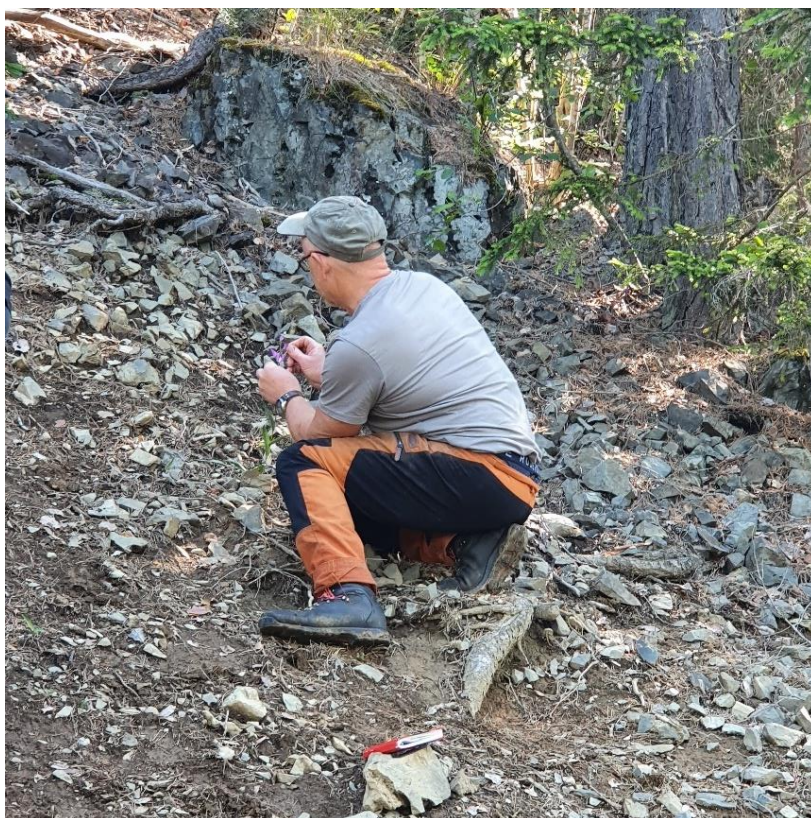

Fertilitet

Det er ikke gjort spesielle observasjoner av rød skogfrue i 2024 som endrer bildet av en art med generelt lav fertilitet.

Skjøtelsesplanen for Norges største populasjon av rød skogfrue på Bjørkedokk (Hanssen 2023b), foreslår håndpollinering som tiltak for å styrke populasjonen. For første gang i Norge ble det derfor utført håndpollinering den 20.6.2024. Håndpollinering er utført i England tidligere, se Newman & al. (2007).

Til stede under arbeidet var Even W. Hanssen, Sabima, Finn B. Michelsen, NBF, Karoline Bredland fra Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus og Reidun Braathen, fotodokumentasjon.

Figur 12. Finn B. Michelsen håndpollinerer rød skogfrue ved Bjørkedokk, Drammen kommune 20.6.2024. Foto: Reidun Braathen.

Figur 13. Vanlig kantete tannpirker av tre (fabrikat Jordan) med pollinier av rød skogfrue klebet til spissen. Et egnet redskap ved håndpollinering. Bjørkedokk, Drammen 20.6.2024. Foto: Reidun Braathen.

Det er viktig at pollineringen skjer på rett tidspunkt, tidlig i hovedblomstringen, at det merkes og noteres grundig hvilke blomster som er pollinert med hvem. Dokumentasjon av tiltak og resultater kan gjøres med foto.

Det ble i 2024 utført håndpollinering på Bjørkedokk, Drammen kommune og Markusbråten (ved Hamrefjell), Øvre Eiker kommune (Michelsen 2024). Det ble utført håndpollinering på totalt ni forskjellige blomstrende skudd (med ulikt antall blomster). Kun én kapsel på Bjørkedokk utviklet seg til å få modent frø (skudd nr. 177 etter Harald Bratlis merking) (Michelsen 2024).

Påvirkninger

Også i 2024 er det observert en del beiting på skudd av rød skogfrue. Som tidligere år er det først og fremst spor etter elg på lokalitetene, men rådyr er også i høy grad involvert. Ved de detaljerte undersøkelsene (Bratli 2024) får vi etter hvert et bilde av omfanget av beiting. Vi ser at det er begrenset, men rammer noe tilfeldig og kan enkelte år berøre enkeltbestand sterkt (jf. Bjørneknuten i Kragerø i 2010). Som tiltak for å begrense beiting har man satt bur over flere av skuddene på lokalitetene i Kongsberg og Modum kommuner.

Det er også en del tråkk og aktivitet ved noen av lokalitetene for eksempel på Bjørkedokk, Drammen kommune. Det er ikke planlagt eller utført noen tekniske inngrep ved noen av lokalitetene. Kommunal- og distriktsdepartementet har gitt Naturvernforbundet m.fl. medhold i klage på Bamble kommunes planer om utbygginger ved Bunestoppen-Eikfjellet (se vedlegg 2).

Referanser

Bratli, H 2024 Rapport fra overvåking av rød skogfrue i 2024. NHM, UiO, upublisert rapport 14 s. (20.10.2024)

Direktoratet for Naturforvaltning 1999 Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. DN-rapport 1999-3: 1-162

*Direktoratet for Naturforvaltning 2006 Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. DN rapport 2006-1: 1-26*

*Halvorsen, BE 2024. Røde skogfruer *Cephalanthera rubra*. To nye funnsteder i Bamble i 2024. *Listera* 39 (2024) 2: 19-23*

*Hanssen, EW 2007. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2006. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 18 s.*

*Hanssen, EW 2008. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2007. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 26 s.*

*Hanssen, EW 2017a. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2015. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 25 s.*

*Hanssen, EW 2017b. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2016. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 25 s.*

*Hanssen, E W 2017c. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2017. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 24 s.*

*Hanssen, EW 2017d. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2012. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 20 s.*

*Hanssen, EW 2017e. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2013. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 23 s.*

*Hanssen, EW 2017f. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2014. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 21 s.*

Hanssen, E W 2019a. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2018. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 21 s.

Hanssen, E W 2019b. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2019. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 22 s.

Hanssen, E W 2021. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2020. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 21 s.

Hanssen, E W 2022. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2021. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 26 s.

Hanssen, E W 2023a. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2022. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 26 s.

Hanssen, EW 2023b Skjøtselsplan for prioritert art rød skogfrue på Bjørkedokkåsen, Drammen kommune for perioden 2023-2032. Statsforvalteren i Oslo og Viken rapport 4-2023. 33 s. + vedlegg. ISBN 978-82-93931-34-8.

<https://kudos.dfo.no/documents/70681/files/35801.pdf>

Hanssen, E W 2024. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2023. SABIMA/Norsk Botanisk Forening. Statsforvalteren i Oslo og Viken, klima- og miljøvernnavdelingen. Rapport 1/2024 29 s.

Hanssen, EW & Bratli, H 2009. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2008. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 26 s.

Hanssen, EW & Bratli, H 2010. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2009. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 30 s.

Hanssen, EW & Bratli, H 2012. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2010. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 28 s.

Hanssen, EW & Bratli, H 2019. Handlingsplan for rød skogfrue *Cephalanthera rubra*. Arbeid og status i 2011. Rapport SABIMA/Norsk Botanisk Forening, Oslo. 33 s.

Kornstad, TH, Stolsmo, S, & Holtung, H 2023. Nyfunn av rød skogfrue ved Hillestad i Holmestrand kommune. Blyttia 81: 236-240

Michelsen, FB 2024 Håndpollinering av rød skogfrue i Buskerud i 2024. Upublisert notat til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus 13.08.2024. 8 s.

Newman, RD; Showler, AJ; Harvey, MC and Showler, D A 2007 Hand pollination to increase seed-set of red helleborine *Cephalanthera rubra* in the Chiltern Hills, Buckinghamshire, England. Conservation Evidence, 4 pp. 88-93.

https://www.researchgate.net/publication/42796285_Hand_pollination_to_increase_seed

=

[set_of_red_helleborine_Cephalanthera_rubra_in_the_Chiltern_Hills_Buckinghamshire_England](#)

Reiso, S. og Thylén, A. 2024. [Skjøtselsplan for funksjonsområde for rød skogfrue ved Eikfjellet i Bamble kommune](#). Biofokus-rapport 2024-056. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Vedlegg 1. Oversikt over floravoktere for rød skogfrue 2024

Bråten- Skjelldalen (Aremark) Østfold Botaniske Forening v. Bjørn Petter Løfall
 Bergermarka (Jevnaker). Tor Kristensen
 Frognøya (Hole). Frode Løset
 Glanerberget (Modum) Berit Spone Skretteberg, Sven Erik Skretteberg
 Kirkeåsen (Modum) Berit Spone Skretteberg, Sven Erik Skretteberg
 Hovland (Modum) Berit Spone Skretteberg, Sven Erik Skretteberg
 Heggenåsen øvre/nedre (Modum) Berit Spone Skretteberg, Sven Erik Skretteberg
 Hvalsbekken (Modum) Jon Trygve Johnsen
 Solbergfjell (Nedre Eiker i Drammen). Even W. Hanssen
 Bjørkedokk (Nedre Eiker i Drammen). Jorunn M. Haugen
 St. Hansberget (Nedre Eiker i Drammen). Jorunn M. Haugen
 Bremseåsen (Nedre Eiker i Drammen). Steinar Stueflotten
 Hamrefjellområdet (Øvre Eiker). Buskerud Botaniske Forening
 Tryterud (Øvre Eiker). Kristin Bjartnes
 Ullebergåsen (Kongsberg). Bjørnar Olsen
 Hauge (Kongsberg). Bjørnar Olsen
 Borgeåsen (Skien/Porsgrunn). Telemark Botaniske Forening v. Magne Langerød m.fl.
 Krøsstangveien, Bjønnes (Porsgrunn) Telemark Botaniske Forening v. Bjørn Erik Halvorsen
 Eikfjellet, Synken nord og sør (Bamble). Telemark Botaniske Forening v. Bjørn Erik Halvorsen.
 Ødegård (Bamble). Telemark Botaniske Forening v. Bjørn Erik Halvorsen.
 Langesundstangen og Badeåsen (Bamble). Telemark Botaniske Forening v. Bjørn Erik Halvorsen
 Bjørneknuten (Kragerø). Jan Åge Pedersen
 Kammerfossåsen (Kragerø). Jan Åge Pedersen
 Storkollen (Kragerø). Jan Åge Pedersen
 Geiteryggen, Vik (Gjerstad). Agder Botaniske Forening v. Trond Baugen

Vedlegg 2. Medieomtale om rød skogfrue i 2024

Det har vært mye medieomtale rundt utbyggingsplaner i Telemark, særlig nær leveområdet for rød skogfrue ved Eikfjellet (Bunestoppen) Bamble kommune.

Aust Agder blad 29.1.2024 <https://www.austagderblad.no/kom-hjem-for-a-snakke-om-en-av-gjerstads-vakreste-fruer/s/5-6-582013?key=2025-01-20T13:20:06.000Z/retriever/6fedb0c8f3320c07a74e42c1d0520ba473df893f>

Kragerø Blad – Vestmar 12.3.2024 <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=91933&d=00960820240312389213933&s=9608&sa=2051240&x=b8137dd4ac75657bc27e068ebf1af5b7&tz=Europe/Oslo&t=1737378921&p=2308353,2308552,2308287,2319661>

Telemarksavisa 10.4.2024 <https://www.ta.no/bunestoppen-prioritert-art-rod-skogfrue-nedbygges-om-vannanlegg-utvides/o/5-50-1852877>

NRK 16.4.2024 <https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/denne-bloma-kan-stanse-stor-utbygging-i-bamble-1.16840788>

NRK 17.4.2024 <https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/mote-om-rod-skogfrue-1.16847352>

Telemarksavisa 8.5.2024 <https://www.ta.no/bamble-kommune-gar-fra-sitt-ansvar-for-norges-prioriterte-natur/o/5-50-1870202?key=2025-01-20T13:10:15.000Z/retriever/d8c283d6af7d5bb619e4e8fc666ddc2598bbec61>

Telemarksavisa 22.20.2024 <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=91933&d=01377520241022400779424&s=13775&sa=2051240&x=9be4d49c1b32ce006386bc1fb0b17d61&tz=Europe/Oslo&t=1737378296&p=2308353,2308287,2319661>

